

JAK NA FAKE NEWS

ANEB JAK SE VYZNAT V INFORMACÍCH NA INTERNETU

Mgr. Nina Adamcová

O čem se dnes budeme bavit?

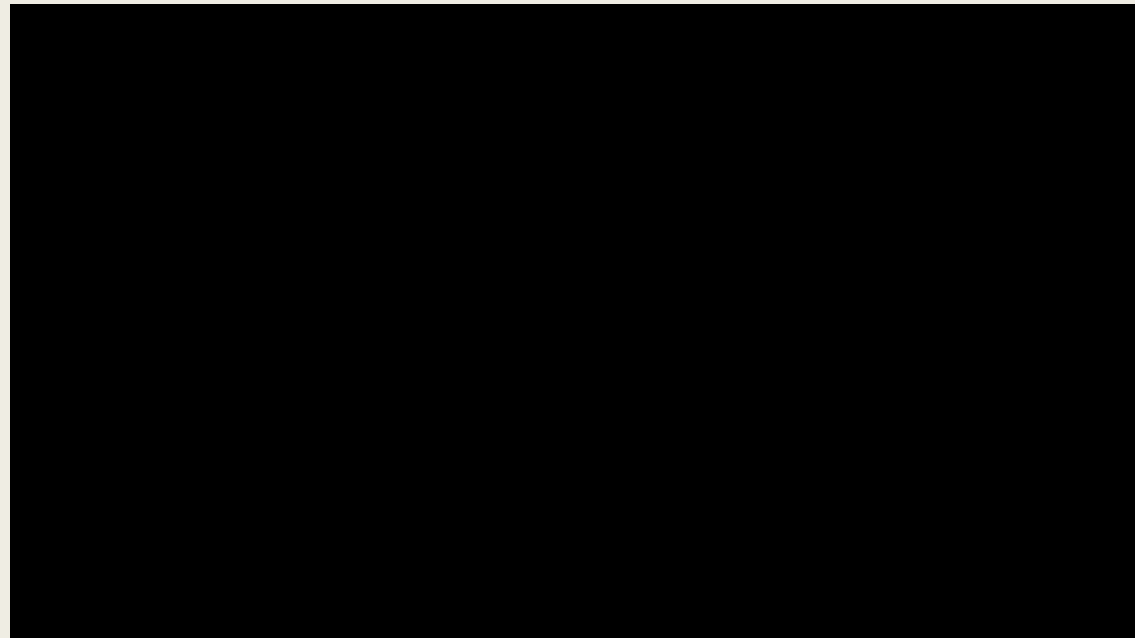
- Typy jednotlivých zpráv
- Jak fungují dezinformace a dezinformační weby
- Na co se zaměřit při jejich rozpoznávání
- Trendy ve falešných zprávách a manipulacích na internetu
- Pro pedagogy – znalost médií u žáků
- Bezpečnost na internetu obecně (kyberšikana, sdílení citlivého obsahu)
- Zdroje a praktické odkazy

Co jsou vlastně fake news, hoaxy, dezinformace a konspirační teorie?

- Fake news : falešná zpráva (tedy žurnalistický útvar), tj. článek, formát. Taková zpráva může spojovat i několik různých dezinformací dohromady.
- Hoax : poplašná zpráva, která má vyvolat paniku
- Dezinformace : jednotkou, stavebním prvkem fake-news, a to záměrně vymyšlenou nepravdivou informací.
- Konspirační teorie : např. ty o útocích 11. září 2001

Jak tedy fungují fake news?

- zdroj: Transparency International
- https://www.youtube.com/watch?v=_6zq88WEwWY&feature=emb_logo
- [Série Dezinformační imunologie](#)
[Transparency International](#)

Dezinformační média - čím se liší od těch seriózních?

- témata (kriminalita, osobní tragédie, život celebrit, šokující odhalení)
- vyváženost webu (nedávají prostor oběma stranám, často se věnují určitým tématům)
- styl práce (popírá základní zásady psaní zpráv a jiných publicistických útvarů)
- přístup k vlastním chybám (nenajdete u nich žádné opravy)

Jak takové zprávy můžeme poznat?

- titulek jako z bulváru („šokující odhalení“ – tzv. „clickbait“)
- zabarvené jazykové prostředky, které mají vyvolat emoce
- manipulativní fotka, obrazová falešná zpráva
- porovnání fotek u článku vs. text (jestli odpovídá)
- informace bez širších souvislostí, chybí zdroje
- zařazuje pravdivou informaci do lživého kontextu
- „stará nová“ zpráva
- řetězové e-maily
- Účel? Různé - od získání citlivých informací (phishing), vyvolání paniky, rychlé sdílení a ovlivnění jednání až po vyvolání dojmu, že pravda vlastně neexistuje.

Reverzní vyhledávání obrázků

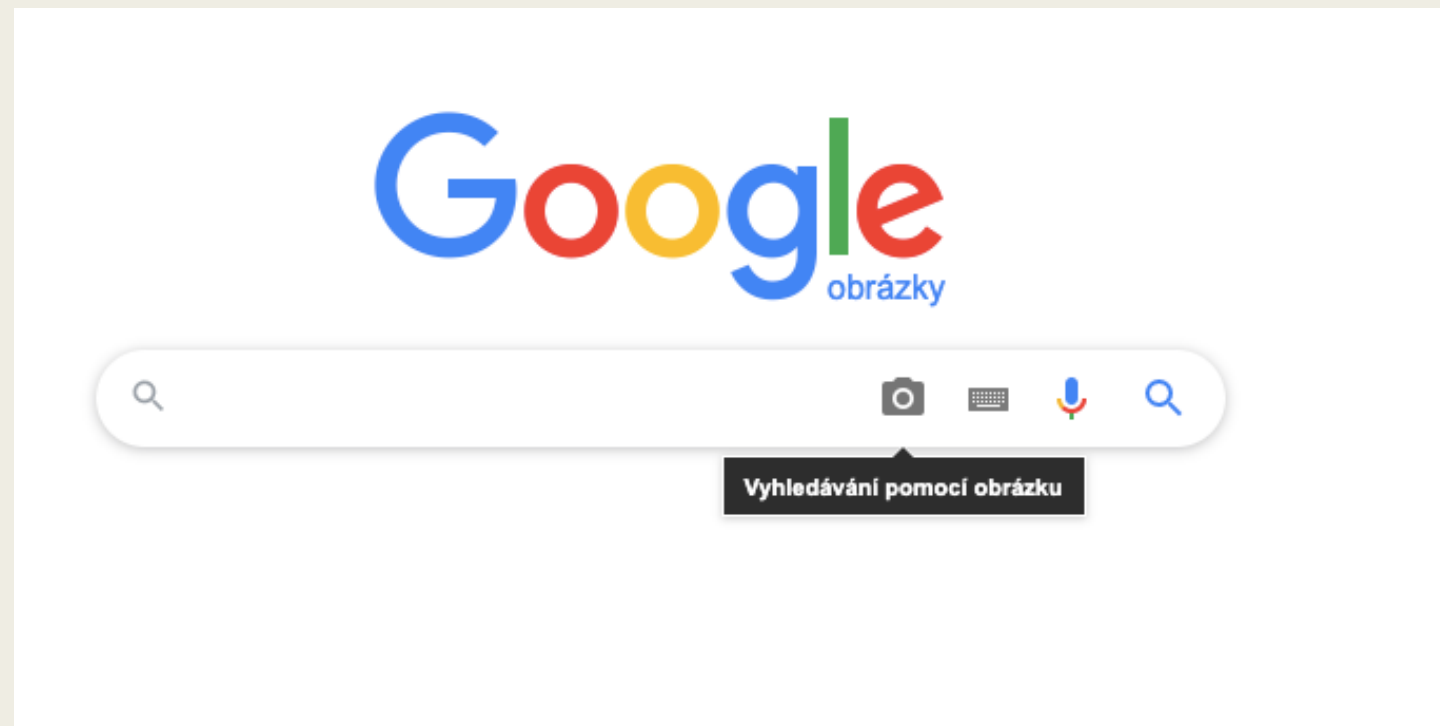

1. fotka - popisují příběh z Istanbulu, ve kterém
2. fotka - při bližší analýze fotografie odhalujeme hned 2 podstatné informace: na dveřích vozu je nápis v angličtině *Do not lean on the door* (*neopírejte se o dveře*) a za stojícím černochem nalézáme mapu metra v New Yorku v USA.
3. fotka - Google odhaluje velké množství zdrojů v němčině, zahrnujících Pinterest, Imagala, Facebook a další webové stránky. Fotografie se mimo jiné objevuje v německé protirasistické skupině [Kontra Kontra Asyl](#), ve které je také parodována. Nalezneme ji také na českých stránkách [Pravý prostor](#), kde je doplněna o zdroj: Rádio Jerevan.

Zdroj: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1267>

Reverzní vyhledávání obrázků

- Zvládne to i Google
(Google -> vpravo nahoře „obrázky“ -> vyhledávání pomocí obrázku)
- Případně třeba <https://tineye.com/>

Příklad: Zákaz hranolek a chlebové kůrky

ŠOK! EVROPSKÁ ÚNIE CHCE ZAKÁZAT CHLEBA, KÁVU A HRANOLKY!

V průběhu několika měsíců již nebude možnost zakoupení přepražené kávy a hranolků nebo chlebu s křupavou kůrčičkou! Nedovolme Evropské unii diktovat nám, co máme jíst!

Zdroj: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Zdechovsky-KDU-CSL-Dalsi-obrovsky-skandal-EU-chce-zakazat-tradicni-hranolky-497882>

<http://forum24.cz/brusel-chce-zakazat-hranolky-a-chleba-aneb-lzi-blesku-na-titulni-strane/>

Příklad: uhlíková daň na maso

Evropská unie chce uvalit mohutnou uhlíkovou daň na hovězí, vepřové a drůbeží maso, aby EU vykryla drastický propad unijního rozpočtu po odchodu Velké Británie z Evropské unie! Londýn odváděl do EU každý rok přes 20 miliard liber a bankéři ECB v utajeném dokumentu varují Evropskou komisi, že bez zvýšení evropských daní, anebo bez zavedení nových daní, začne mít sedmadvacítka v blízké době velmi zásadní fiskální problémy! Uvalení karbonové daně na maso tak má vykryt díru v rozpočtu EU po Brexitu, nemá to nic společného s ochranou klimatu! A je to venku!

Ze světa Úno 18, 2020

Zdroj:

<https://aeronet.cz/news/evropska-unie-chce-uvalit-mohutnou-uhlikovou-dan-na-hovezi-veprove-a-drubezi-maso-aby-eu-vykryla-drasticky-propad-unijniho-rozpocetu-po-odchodu-velke-britanie-z-evropske-unie-londyn-odvadel-do-eu/>

Typické příklady podobných webů

- AC24.cz
- Parlamentnilisty.cz
- Aeronet
- Svobodné noviny
- Bez politické korektnosti
- https://www.evropskeho-dnoty.cz/fungovani-ceskych-dezinformacnich-webu/webu_list/

Rozpoznání hoaxů v českém prostředí:

- Web www.hoax.cz
- Seznam nejčastějších hoaxů pro každý měsíc

NEJROZŠÍŘENĚJŠÍ HOAXY

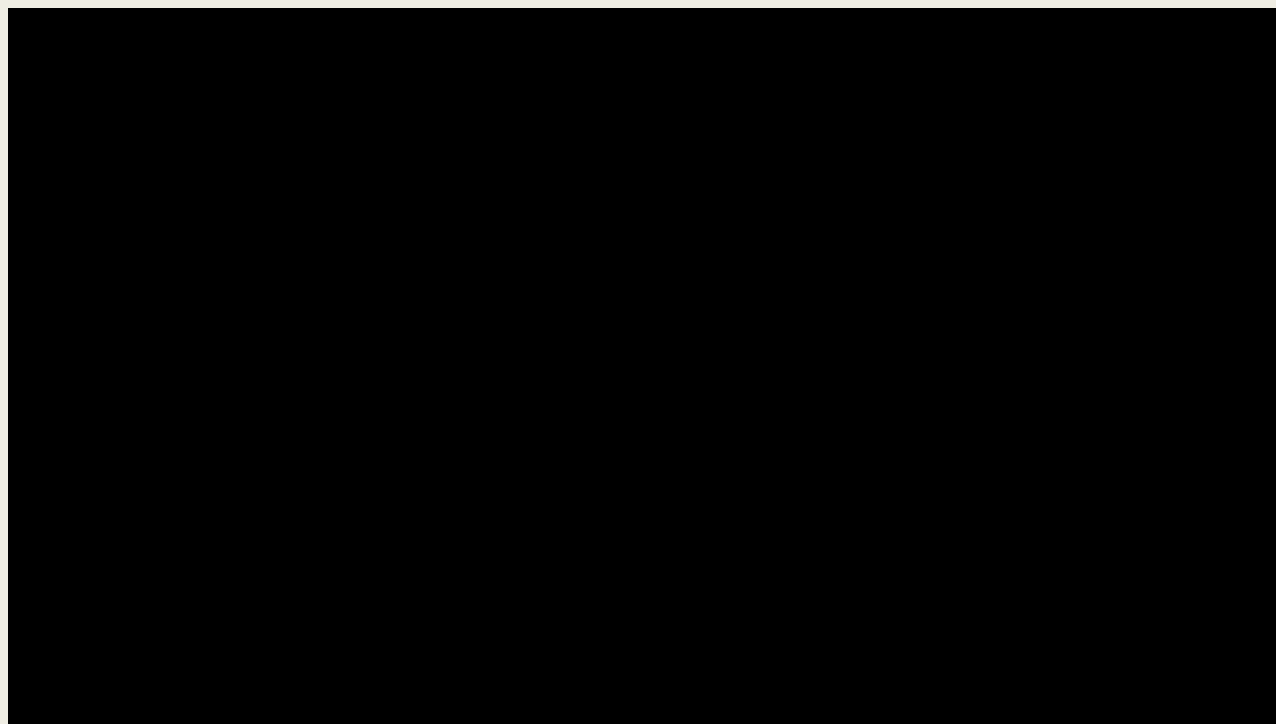
- ▶ Facebook - copyright na profil
- ▶ SMS kod - zkomolená zpráva o podvodu
- ▶ Nepřímej telefonát od xy jsou to hekři
- ▶ Pozor na telefonní číslo z Maďarska - za zvednutí faktura
- ▶ Klíčenky s GPS
- ▶ Éčka - přísady do potravin
- ▶ Telefonáty z čísla 00420 477 100 111
- ▶ Banánová kaše od Nestlé
- ▶ Slovenčina - nejtěžší jazyk na světě
- ▶ Jak přežít infarkt

Verze 2020

Nedávám FACEBOOKU povolení sdílet cokoli z mých příspěvků, které jsem dal na jejich stránku, fotky, nebo příspěvky, telefonní čísla nebo e-maily .. Absolutně nic, co můžete použít v jakémkoliv konání bez mého písemného povolení nebo verbálního souhlasu. Nezapomeňte, že zítra začíná nové pravidlo Facebooku, kde mohou používat vaše fotky. Nezapomeňte na termín dnes !!! Dá se vše použít v soudních věcech proti vám. Vše, co jste kdy zveřejnili, se od dnešního dne stane veřejně i zprávy, které byly vymazány nebo fotky povoleny. Nestojí to nic za jednoduchou kopii, lépe bezpečně než litovat. Novinky kanálu 13 hovořili o změně pravidel ochrany osobních údajů Facebooku. Nedávám Facebook ani žádným subjektům spojeným s povolením Facebooku používat moje fotky, informace, zprávy či příspěvky, tak minulost, přítomnost i budoucnost. S tímto výrokem dávám upozornění Facebooku, že je přísně zakázáno zveřejňovat, kopírovat, distribuovat nebo podniknout jakékoliv jiné kroky proti mně na základě tohoto profilu nebo jeho obsahu. Obsah tohoto profilu jsou soukromé a důvěrné informace. Porušení soukromí může být potrestáno zákonem POZNÁMKA: Facebook je nyní veřejným subjektem. Všichni členové musí zveřejnit takovou poznámku. Pokud to preferujete, můžete zkopírovat a vložit tuto verzi. Pokud alespoň jednou nezveřejníte prohlášení, bude prakticky umožněno používání vašich fotografií, jakož i informace obsažené v aktualizacích statusu profilu. NESDÍLEJTE. Kopírovat a vložit. proto, podržte prst kdekoliv v tomto příspěvku a objeví se "kopie Klikněte na" kopii ". Pak jděte na svou stránku, začněte nový příspěvek a položte prst kamkoliv do prázdného pole a paste.Hotovo

Už dávno se ale nejedná jen o články... slyšeli jste o deepfakes?

- Jedná se o technologie na bázi umělé inteligence, která shromažďováním modelů lidského chování vytváří vlastní modely.
- Nově vytvořený obraz a zvuk se pak často vkládá do už existujícího videa.
- <https://www.youtube.com/watch?v=EJEZpKi3V7I>
- <https://www.youtube.com/watch?v=cQ54GDm1eLO>
- <https://www.internetembezpecn e.cz/deep-fakes/>

Jak jsou na tom studenti se znalostí médií?

- Data čerpám z výzkumu k diplomové práci (<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/211365/>), ale také třeba z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11030967025-newsroom-ct24/220411058170007/>
- neznalost rozdílu mezi veřejnoprávními a soukromými médii a neschopnost je rozlišit
- neznalost médií obecně, nízká mediální gramotnost
- bulvár = dezinformační médium

Bezpečnost na internetu

- Cokoliv “dám“ na internet, to tam zůstane.
- Bezpečné přihlašovací jméno a heslo, které s nikým nesdílím.
- Možnosti nastavení soukromí na facebookovém a instagramovém profilu.
- <https://365tipu.cz/2018/09/07/tip1165-jak-nastavit-soukromi-na-facebooku-22-kroku-ktere-soukromi-stejne-nezajisti/>
- <https://365tipu.cz/2018/12/28/tip1261-jak-nastavit-soukromi-jak-bezpecne-zejmena-pro-deti-nastavit-tiktok-byvale-musical-ly/>
- <https://www.budsafeonline.cz/blog/dite-na-tiktoku-jak-na-bezpeci-a-soukromi>

Kyberšikana a sdílení citlivého obsahu

- Kyberšikana – vytváření anonymních profilů určených k šikaně konkrétního člověka na různých sociálních sítích -> profily lze vždy nahlásit a nechat zablokovat.
- Sdílení citlivého obsahu – dokumentární film Víta Klusáka V síti, základní doporučení je nezakazovat, ale vysvětlit.
- Doporučení platí i pro rodiče: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum/1405-jste-rodice-a-jste-aktivni-v-prostredi-internetu-mozna-i-vy-provozujete-sharenting>

Zdroje a praktické odkazy:

- Denník N – príručka – konšpirácie: <https://dennikn.sk/718059/prirucka-pre-stredne-skoly-klamstva-a-konspiracie/>
- Nejlepší kniha o Fake news
- Seznam dezinformačních webů: http://www.evropskehodnoty.cz/fungovani-ceskych-dezinformacnich-webu/weby_list/
- www.hoax.cz
- www.stopfake.com
- <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/vzdelavani/tiskoviny-pro-ucitele-a-rodice>
- <https://www.budsafeonline.cz/>

Představení projektu “Digitální gramotnost pro všechny“

- Základní myšlenkou projektu je představit skupinám žákům 7. a 8. tříd ZŠ problematiku fake news na internetu v průběhu tří bloků přednášek a workshopů tak, aby nabyté znalosti a dovednosti byli schopni aplikovat v běžném životě.
- Výstupem by potom mělo být shrnutí toho, co se žáci naučili, ve formě prezentace a připravených handoutů.
- Žáci by pak nové dovednosti a informace mohli představit seniorům na předem domluvené krátké přednášce či workshopu v místním pečovatelském domě či Domově pro seniory.
- Pilot projektu – podzim 2020, na jednotlivé bloky by se mohli chodit dívat i učitelé ze škol v rámci ukázkových hodin (český jazyk, IVT, občanská výchova)

Díky za pozornost!

Kontakt: ninaadamec@gmail.com